

צ"ח מחגיגה ה"י כתב זה לשונו, מותר להקריב בחולו של מועד נדרים נדבות שנאמר אלה תעשו לה' צמועדיכם לנד מנדריכם ונדבותיכם, מכלל זקריים וכו', היינו דברי רב דימי אמר ר' יוחנן בתמורה שס, ולמה נציג זה הא אין אסור כלל מן המורה, אם כן דברי הר"מ סמרי אהדדיי".

על לפני עור. ועיין משנה למלך פ"ד ממלוה ולוה ה"ב מה שהביא שם דברי ראשונים בזה, ונראה מדברייהם דעל עזירה דרבנן עוזרים על לפני עור רק מדרבנן, ובאמת ל"ע גדול דלא גרע ממשיאו ענה שאינה הוגנת, מכור שדך וכו' דעוזרים מן המורה, מכל שכן כשמכשיל חצירו בצוף ונפוש, ואי"ה אשנה פרק זה.

מקור

והם אמרו דרך כלל שכל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד ימצא בה הפסד הרבה מותר לעשותה. וזהו אמרם [מועד קטן ב' ע"א] (ג) משקיין בית השלחין במועד, כלומר גן ירק או כיוצא בו שמשקיין אותו תמיד ואם לא ישקוהו יפסד, לשון שלחין כמו שלהין, מלשון משלהי, שהוא צמא למים.

ואמרו זכרונם לברכה [שם] דכשהוא משקה אותו לא ישקה ממי הבריכה וממי הגשמים, שיש בדבר טורח הרבה, אבל משקיין אותו מן המעיין, כלומר שממשיכו ומשקה בו. הרי שהחמירו בזה קצת שלא לטרוח בדבר טורח רב, מפני שזה אינו נעשה אלא כדי שתהיה גינתו רעננה, דשמא תיבש כולה או מקצתה.

אבל בכל מלאכה האבידה או ודאי קרובה להפסד אם לא יעשה במועד, כגון מי שיש לו זיתים וירא שלא יפסדו אם לא יוציאו מהן שמן מיד, או ענבים אם לא ידרוך אותם מיד, או כל דבר כיוצא בהן, לא החמירו בזה ולא חשו לטורח רב, אלא עושה בהם כל צרכיו בלא שום שינוי כדרך שהוא עושה בחול.

וכן התירו זכרונם לברכה [שם י"ב ע"ב] לבצור במועד כרם שהגיע זמנו להבצר. ועוד אמרו [שם ח' ע"ב] דרך כלל בענין זה, שההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב", ובודאי לא בתפירה לכד אמרו כן, אלא הוא הדין לכל המלאכות", לפי הדומה. ושאלתי פי מורי"ם אם נאמר כן בכתיבה שיכתוב ההדיוט כדרכו, ולא התירו לי. אולי מפני שמצאנו בפירוש שאסרו זכרונם לברכה [שם י"ח ע"ב] להגיה אפילו אות אחת בספר העזרה", נחמיר בכתיבה.

ואסרו לכל אדם שלא יכוין מלאכתו במועד, כלומר שיניח מלאכתו לדעת קודם המועד בענין שיעשה אותה במועד מפני שהוא פנוי", כי לא לעסוק במלאכה הוקבעו ימי חולו של מועד כי אם לשמור לפני יי, רוצה לומר להתקבץ במדרשות ולשמוע נועם אמרי ספר, הלכות הפסח בפסח והלכות עצרת בעצרת". וכל המכוין מלאכתו במועד ועשה" אותה, בית דין מאבדין אותה ומפקירין אותה לכל. ואם מת אותו שבין אותה

[ד] ונראה לפי שיטת הרמב"ן שהנאמי [לעיל אות ג'], דחול המועד שיה ליו"ט אם אינה לצורך המועד ואינה דבר האבד ולוקין על מלאכת חול המועד", רק לצורך המועד או דבר האבד מסרו הכסוב לחמס. נראה לומר דשם ליו"ט בכל דינו כגון סמומין סוף לשנים עשר מיל אם נאמר דגם ציו"ט הוא מן המורה כמו שהבאנו לעיל [מנחה ר"ח אות ב'], או שצחת בהמתו אם נוהג ציו"ט או מחמיר הכל כמו שביארנו לעיל [שם], דחול המועד שיה לכל דינו ליו"ט ועל מה שחייב ציו"ט חייב נמי בחול המועד, ול"ע בזה נמסרת מועד קטן, אך היכי דשיין הואיל או מתוך זדאי פטור דלא עדיף מיו"ט עי"ש בספר טורי אבן [אבני מלואים י"ח ע"א]. ועיין דברי מגדים אור"ח ה"י מול המועד סי' תקל"ג [צמח צדקה] וזה אות א"ן נראה דעמו דאף לענין מלאכת יו"ט לא הותר אלא מה שצריך לאחור יום ואסור לעשות מלאכה מיום ראשון על יום השני, מ"מ בחול המועד דבר שהוא לורך המועד לאו דוקא באחור יום אלא מה שצריך אף למחר או ליו"ט האחרון גם כן אינו אסור מן המורה אף לדעת הרמב"ן, ודוקא אם אינו לורך מועד כלל, אבל אם הוא לורך מועד זה נראה דהוי לורך המועד לענין זה, עי"ש.

חמסין וחמסין

בצורך המועד

אמנם אחר שכתבתי זה והנאמי נפשיטות בשם הטורי אבן ופרי מגדים דלהסוכרים דמלאכת חול המועד לאורייטא וילפיין מחג המנוח או מכל מלאכת עבודה לוקין על לאו דחול המועד עי"ש בטורי אבן [מגינה י"ח ע"א דב"ה רי"ח] באריות, מלאכי להר"ן צמועד קטן <לדעתי על מו"ק הוא פירוש נמוקי יוסף למי שבקי בלשונם> פרק שני [ו' ע"א מדפי הרי"ף] אהא דאמר אב"י הלכות חול המועד כהלכות שבת יש מהם פטור אבל אסור יש מהם מותר לכחמילה וכו', כתב שם [בד"ה פטור אבל אסור] דאין לוקין על לאו זה דמלאכת חול המועד אע"ג דנפקא לן מחג המנוח תשמור והשמר פן וכו' הוי לאו, מ"מ הוי לאו שכללות, מפורש דאין לוקין על מלאכת חול המועד, ול"ע על הטורי אבן והפרי מגדים שלא הביאו דברי הר"ן, אך הטעם שכתב דהוי לאו שכללות אינו מבין כעם מפני מה הוי לאו שכללות, ול"ע דברי הר"מ והרמב"ן בספר המנוח [שורש ע"ט].

(ג) [ה] משקיין בית השלחין במועד וכו'. עיין ר"מ פ"ז

מיום טוב ה"ב. וגם מה שכתב אחר זה דכתיבה אסורה אפילו הדיוט עי"ש ברי"מ ה"ד ובהשגות, ופרטי הדינים מוצאריס בשו"ע [אור"ח סי' תקל"ז ותקמ"ה] בצרובה.

י. כלומר דבר האבד. כמיש שם עי"ב. יא. עושה תפירות כעין שיני הכלב שאינן שוין זו כנגד זו אלא אחת למעלה ואחת למטה. יב. שמותר לעשות לצורך המועד עיני שינוי. יג. והנראה דהוא הרשב"א. ראה מבוא. יד. שכיג קורא בו ביוה"כ, ואע"ג דצריך לרבים. עיין מניח אות ה'. טו. כמיש שם י"ב ע"ב. טז. והלכות החג בתנ. כמיש במגילה ד' ע"א. יז. ברוב הדפוסים יוה"עושה".

ולפי מה שכתבתי לעיל יחא, דר' יוחנן דדריש הפסוק אין כוונתו דהמורה המירה דכלאו הכי מותר רק אשמועינן דמבואר בתורה בפירוש דמקריבים נדרים ונדבות בחול המועד, א"כ אין כח לנכמים לאסור להקריב קרבנות אלו כיון דמבואר בתורה להדיא להיתר אין כח בידם לאסור א"כ אין ראייה משם, ואפשר כפירוש דמן המורה שריא ועיקר קרא לאו להכי אלא, אך חזינן דכתיב בתורה דיקריבו בחול המועד א"כ מפורש להיתר ואין כח ביד חו"ל בשום פעם לגזור עליו, וכן הוא כוונת הר"מ וק"ל. ועיין עוד בספר הנ"ל, הביא ראייה מפרק קמא דכרייתות ט' ע"א דמתא קמא סובר דגר מושב עושה מלאכה בשבת ישראל בחולו של מועד וכו', והלימוד הוא ביצמות מ"מ ע"כ מוינפש בן אמתן והגר [שמות כ"ג, י"ב] דהיינו גר מושב, ובה פליגי מה שהציפה שנו והמתא קמא סובר דהיא בחול המועד, ואי אין אסור מן המורה בחול המועד א"כ ליכא שפיטה דוגמתה מן המורה מהימי פמי להקל עליו כל כך, עי"ש. ואינו ראייה מוכרחת כיון דחז"ל ידעו דהמורה גורה עליו שפיטה קלה הקילו עליו בשכלם כמו שפיטה שלנו בחול המועד שחמסין גזרו שפיטה קלה, ומאי דלמר כישראל בחול המועד הוא דוגמא. ועיין צב"י סי' סק"ל ג"כ דעמו להכריע דמלאכת חול המועד הוא מן המורה, ואין להאריך בזה שנחלקו אבות העולם ומה כמי להכריע.

ועיין בתוס' מחגיגה י"ח ע"א ד"ה חולו, דהקשו מע"ו כ"ב ע"א דלמרינן התם לא ישכיר את שדהו לכומי דעושה מלאכה בחול המועד, ומיפוק ליה דהוי לפני עור לא תמן מכשול ומוכח מזה דהוי לאורייתא. ומירן כיון דהוי אסמכתא מפורש והלדוקין מודים בזה, עי"ש. ועיין תוס' ע"ו שם ד"ה מיפוק, כתבו דאף דהוא דרבנן מ"מ הללו דלפני עור שייך דרבנן ג"כ ואסור להכשיל אף באסור דרבנן, וכאן משמע מדברייהם דאינו עובר על לפני עור באסור דרבנן. ועיין מה שכתבתי לעיל פרשת קדושים [מנחה ר"ח אות ד] דדברייהם ל"ע דלא גרע מכשיל חצירו באסור דרבנן ממשיאו ענה שאינה הוגנת דעוזרים מן המורה על לפני עור. ועיין צב"מ ס"ח ע"ב גבי רב עיליש איקורי לאינשי לא הוי ספי, דהראשונים [הרשב"א בתשובה סי' תתקל"ח ונימוקי יוסף סנהדרין ד' ע"ב מדפי הרי"ף] מוכיחים מזה דלצדק רבות אין הלוא עובר צמיתו משום כל תשיך, רק עוזרים משום לפני עור, והובא בהגהת רמ"א יו"ד סי' ר"ח א"ל היינו דלא באחור דרבנן חוזרית

להתפלל ואם היה צדקה הרשות נתונה לכל וצפרוך הדבר
 יעלה מי שאינו [הגון] כהגון. ועל דבר זה הוצרכו למקן
 שצמיים הקדושים כמו באשמורת וראש השנה ויום הכפורים
 לא יהא רשות צד אדם לעלות לדוכן להתפלל אלא ברשות
 הקהל, וכן בתקיעת שופר [לפי שראינו בקיעי העיר] שרבו
 על זה עד אשר תקנו וגזרו⁷. ועוד שלדברי החולק משוי להו
 לכל הקהלות כטועין שכל מקום שזכרין שליח ציבור, וגם
 השליח ציבור נזהר בתפלתו ובתיקונין למען שכור הוא.

סימן תרצ"ב

שאלת ראובן לקח את בת שמעון לאשה ולימים גרשה
 מצימו והלכה לצימ אציה ולאחר זמן החזירה ופעם
 אחת גרשה מצימו והלכה לצימ אציה ועמדה שם ימים רבים
 ולא זנה ולא פרנסה ולותה ואכלה, הודיעני אם חייב לשלם
 מה שלותה ואכלה או לא.

תשובה לא ידעתי צוה מקום שאלה ולא שום פיקפוק
 דחייב לשלם מה שלותה ואכלה, דגרסינן צימנות
 פרק יש מותרות¹ צעי מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן אלמנה
 לכהן גדול גרושה וחלוה לכהן הדיוט יש להם מזונות או לא,
 ואמרין היכי דמי אי לימא ציושבת תחת בעלה צעמוד והוצא
 קאי ומזוני אית לה ופרקינן לא צריכא כגון שהלך בעלה
 למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה מינה
 ומדאית לה כתובה אית לה מזוני או דילמא וכו', דמשמע כל
 ציושבת תחת בעלה ומותרת לו לותה ואכלה חייב לפרוע.
 ועוד שאמרנו צפרק דייני גזירות² מי שהלך למדינת הים
 ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אומר אבד מעותיו וכו',
 ומינה שמעינן דאם לותה ואכלה הבעל חייב לשלם ואפילו
 לחנן וע"כ לא אמר חנן אלא צעמד אחר מדעתו ופרנסה הא
 לותה היא מודה הוא. וכן כתב הרב אלפסי שם צפרק דייני
 גזירות³ ודבר ברור הוא. ואלו רצתה היא ועודנו צמדינה
 כופין אותה צימ דין לזונה ודבר פשוט הוא.

אם נאמר שבת דחוייה או נאמר שבת הותרה אצל חולה⁴, אם
 נאמר שבת הותרה אצל חולה שוחטין לו שלא אסרה תורה
 מלאכת שבת אצל חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין
 אנו לעצמנו⁵, וכדרך שאמרנו בטומאה⁶ למאן דאמר טומאה
 הותרה ציבור שאם נטמא הכוס אפילו יש שם כוס אחר נותן
 לטהור⁷ אפילו מן הכוס שנטמא, אצל למ"ד דחוייה היא
 מאכילין לו הנפילה שהוא צריך לאכול ואין אנו עוזרין לשחוט
 לו שצמקום שיש לו צער לאכול לא נעצור אנו ולא נדחה את
 השבת. וכמדומה שהלכה כמאן דאמר שבת דחוייה היא ולא
 הותרה. מכל מקום כל שאין שם נפילה⁸ אומרים לגוי לשחוט
 כיון שהיא דחוייה אללו, ומדע לך שהרי שנינו צבירתא⁹ אין
 עושין דברים הללו לא על ידי גוים ולא על ידי קטנים אלא על
 ידי גדולי ישראל¹⁰.

סימן תרצ"ג

ולענין הנחת תפילין בחולו של מועד ששאלת מה אני.
 דעתי אני שאין מניחין שגם הם אות, שהרי חולו
 של מועד אסור בכל מלאכה שאינה מלאכת האבד ומלאכה
 דאורייתא היא צמועד דכולהו תנאי מייחו לה מקרא
 צמגיגה¹, וכן מוכיח גם כן בשליה שמעתא דפרק קמא
 דעבודה זרה², וכן דעת רבותינו בעלי התוספות³ וכן דעת
 הראשונים ז"ל, אף על פי שהתירו לכחוד אותם לעצמנו בחולו
 של מועד⁴, וכן נוהגין⁵.

סימן תרצ"ד

שאלת¹ עוד צבור שנתענו יום שני וכו'.

שאלת עוד² אי זה עדיף שליח ציבור בשכר או צדקה.

תשובה יומר ראוי להיות שליח ציבור בשכר לפי שצמקום
 ההוא³ שהוא לוקח תנאי שכיר⁴ וצבור מן הקהל
 אין פרץ ואין לותה שאין אחר שאינו הגון רשאי לפשוט רגלו

הרמב"ן שם. 3 ע"י תוס' חגיגה יח, א ד"ה חולו, וע"ז שם ד"ה תיפוק.
 4 מ"ק יח, ב. 5 וכ"כ בצרור החיים דיני חוה"מ שכך נהג רבינו,
 וקרוב הדבר שגם תשובה זו נשלחה אליו והיא המשך התשובה הקדמת.
 ובריטב"א מ"ק יט, א הסכים עם האומרים להניח. וע"ז בב"י שם
 שעפ"י הזוהר אין להניח, ובש"ת משכנ"י סי' לח האריך להוכיח דצריך
 להניח ושאלן ראי מהזוהר. וע"ז בש"ת הרמ"ע סי' קח, דכ' דאף אם
 איסור מלאכה בחוה"מ הוא דרבנן אין להניח דאין האות תלוי באיסור
 מלאכה אלא בקדושת היום.

תרצ"א. 1 השאלה והתשובה לעיל סי' תלג. 2 לעיל תג וחי"ג תלט,
 ב"י ארי"ח נג וש"ע סכ"ב. 3 תז"מ וכן ליתא בתשובות הג"ל. 4 שם
 ושם, שהוא שכור. 5 עפ"י התשו' הג"ל. 6 שם ושם, הוצרכנו אנו.
 7 שם ושם, וגדרנו.
 תרצ"ב. 1 פה, א. 2 כתובות קז, ב. 3 שם סי' שצא (סג, א).

שברוב המקומות יראה כמ"ד דחוייה ולא הותר זהו שאני מדמה, עכ"ל.
 9 ע"י כ"מ פ"ב מהלי שבת ה"א דתלוי כמה שנחלקו בפסחים עז, א אי
 טומאה הותרה או דחוייה, ומד"ר שהבאנו בהע' הקדמת יראה כדבריו.
 10 בב"י שם נוסף כאן, ביו"ט. 11 ע"י יומא ו, ב, ז, א. 12 צ"ל
 טהור נותן. 13 צריך להוסיף אין, וכ"ה בב"י. 14 יומא פד, ב, ע"ש.
 15 בתשב"ץ שם כ' כן מדעתו. שמודה רבי בזה, ונראה ממש"כ שם
 שהיתה לפניו התשובה הג"ל בהע' 8, וע"ש ובס"י לח שהאריך בזה הרבה.
 וע"ז בצה"ח הג"ל ש"כ שהרמב"ם התיר לשחוט אלא ש"כ שבת דחוייה היא,
 ע"ש. וע"ז היכן מצא כן ברמב"ם דאם ממש"כ פ"ב משבת ה"כ א"כ תקשי
 ליה משנה מפורשת בחולין טו, ב, אלא ע"כ מיירי באין כאן נבלה. וע"י
 שו"ע ארי"ח שכתב סי"ד, וע"י פרשת דרכים יט, ובמחזיק ברכה שכתב, א.
 תרצ"ג. ע"ז מיוחסות רלו, ובארחות חיים ה"ל תפילין סי' יא, ב"י ארי"ח
 לא. 1 יח, א. 2 כב, א, דקאמר דאית ביה לפני עור, וראה בח"י